

Försvarsutskottets betänkande

1978/79:7

med anledning av motion om beredskapslagringen av olja

I motionen 1977/78:1048 av Rolf Örjes m. fl. (c) yrkas att riksdagen hos regeringen begär en översyn av oljehantering i Storstockholmsområdet i syfte att åstadkomma en ändamålsenlig beredskapslagring av olja och att därvid minimera riskerna för oljeutsläpp och andra miljöölagheter.

Utskottet har inhämtat yttranden över motionen från överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ÖEF), generaltullstyrelsen, statens naturvårdsverk, statens planverk, civilbefälvaren i Östra civilområdet och länsstyrelsen i Stockholms län.

Bakgrund

Sedan slutet av 1930-talet har det i vårt land funnits en beredskapslagring av oljor. Denna har sedan år 1958 byggts upp enligt särskilda oljelagringsprogram. Enligt dessa program har lagerupbyggnaden för *krig* och *avspärrning* i huvudsak skett genom den tvångslagring som har ålagts oljehandeln och större förbrukare. ÖEF är tillsynsmyndighet för denna lagring. Krigsreserven av motordrivmedel förvaras i bombskyddade bergrum. Förläggningen av bergrummen beslutas av ÖEF med beaktande av beredskapsbehoven. För att täcka behov under avspärrning och krig förekommer också en lagring av eldningsolja. Även beträffande denna lagring har ÖEF visst inflytande över förrådets lokalisering. Vidare sker *lagring för fredskriser* – i första hand av råolja – och viss annan lagerupbyggnad enligt det oljelagringsprogram för åren 1978–1984 som riksdagen antog år 1977 (prop. 1976/77:74 bil. 2, FöU 1976/77:13, rskr 1976/77:311). För denna lagring svarar ÖEF.

Motionen

Motionärerna uppehåller sig inledningsvis vid orsakerna till oljeutsläpp i Stockholms skärgård. Risken för olyckor är, framhåller de, uppenbarligen större och följderna allvarigare ju längre in i skärgården stora oljetankers går. Om omlastningen av olja sker vid terminaler i Kapellskär, Nynäshamn och eventuellt andra platser i ytterskärgården bör risken för grundstötningsolyckor kunna minskas.

Motionärerna erinrar om att ett stort beredskapslager för olja f. n. byggs i Nynäshamn och att Stockholms läns landsting undersöker möjligheterna att bygga ett oljebergrum i Kapellskär. De framhåller i det sammanhanget att enligt deras mening anläggningarna för beredskapslager av olja bör byggas så att de kan användas även för lagring av andra flytande bränslen, t. ex.

flytande naturgas. Från samhällets synpunkt bör enligt motionärerna vara önskvärt med en samordning av beredskapslagringen i Storstockholmsområdet. Den bör vara av sådan omfattning att hela länets behov kan tillgodoses. Lagringsplatser med omfattande kapacitet innebär att transporterna därifrån går per bil eller järnväg till konsumenterna. Landningsplatserna måste därför väljas med stor omsorg så att onödigt biltrafik genom tätorterna kan undvikas.

Remissyttrandena

ÖEF erinrar om sina befogenheter att när det gäller tvångslagring av olja besluta om förläggningen av vissa lager. Detta har haft till resultat att beredskapsbehoven inom civilområdena och länen enligt ÖEF:s bedömning har blivit tillgodosedda. Även vid utbyggnaden av beredskapslagringen av olja enligt oljelagringsprogrammet 1978–1984 kommer – framhåller ÖEF – att ske en från beredskapssynpunkt lämplig lokalisering. Sammanfattningsvis konstaterar ÖEF att beredskapslagringen redan samordnas på sådant sätt som motionärerna föreslår. Däremot säger sig ÖEF sakna samordnande inflytande på den oljelagring som sker för kommersiella ändamål.

ÖEF berör även motionärernas förslag att beredskapsanläggningarna för olja skall byggas så att de kan användas för lagring även för t. ex. flytande naturgas. Naturgas kan, anför ÖEF, lagras i vätskeform endast genom kylning till mycket låga temperaturer. Med hänsyn till risken för sprickbildning i berget ställer detta krav på bl. a. mycket kostsamma isoleringsåtgärder.

Generaltullstyrelsen tillstyrker förslaget om en översyn av oljehanteringarna i Stockholmsområdet. Enligt styrelsens uppfattning bör en sådan översyn ha till syfte att koncentrera oljetillförseln och oljelagringen till endast en eller två hamnar inom södra delar av området och därmed begränsa oljetrafiken i innerskuggården till mindre kustfartyg. Vid val av införselhamnar bör de navigatoriska förhållandena i inseglingslederna bli föremål för särskilt studium.

Enligt *statens naturvårdsverk* innehåller motionen två frågeställningar, nämligen ett önskemål om samordning av beredskapslagring av olja och gas i Stockholmsområdet samt krav på en minimering av riskerna för olyckor vid transporter av olja i detta område.

Hur angelägen beredskapslagringen av olja i Stockholmsområdet är anser sig naturvårdsverket inte ha möjlighet att bedöma. När det gäller miljö- och naturvårdsfrågor med anknytning till bergrum för petroleumprodukter hänvisar verket till att sådana frågor f. n. ses över i en arbetsgrupp inom ÖEF. I denna ingår representanter också från naturvårdsverket. Naturvårdsverket kommer i pågående översyn av miljöskyddslagen att föreslå att bergrum för lagring av petroleumprodukter blir prövningspliktiga enligt denna lag.

Också *statens planverk* anser det angeläget med en samlad syn på

oljehantering och beredskapslagring i Storstockholmsområdet med syfte att minska oljeriskerna i samband med fartygstransporter i skärgården och på Mälaren.

Civilbefälhavaren i Östra civilområdet instämmer i de allmänna önskemål som motionärerna framför om åtgärder för att minska olycksriskerna med oljehantering och att samordna beredskapslagringen av olja. Civilbefälhavaren erinrar om att det nya oljelagringsprogrammet innebär att man utökar ÖEF:s samordningsansvar beträffande oljelagringen.

Länsstyrelsen i Stockholms län har hört Stockholms läns landsting, som hänvisar till regionalplan- och näringslivsnämndens yttrande den 17 april 1978. Enligt detta planeras en utredning på tjänstemannanivå med uppgift att så tidigt som möjligt under 1979 lägga fram förslag om effektivast möjliga samarbete mellan länets hamnar. Det förutsätts att frågor kring oljeskeppningar och oljelagringen kommer att inta en central plats i utredningsarbetet.

Utskottet

Enligt motionsyrkandet syftar den föreslagna översynen av oljehanteringen i Stockholmsområdet bl. a. till en ändamålsenlig beredskapslagring av olja. Motionärerna anser att denna bör samordnas och utformas så att hela länets behov tillgodoses.

Ansaret för beredskapslagringen av olja – som är en viktig del av vårt ekonomiska försvar – åvilar ÖEF. Verket är tillsynsmyndighet för den tvångslagring av olja som sker för krig och avspärning. ÖEF svarar också för den statliga beredskapslagringen av råolja för fredskriser. En samordning med beaktande av olika regioners behov sker alltså redan i dag.

Motionärerna synes emellertid också ha ett vidare syfte med den föreslagna översynen, nämligen att minimera riskerna för oljeutsläpp och andra miljöolägenheter i samband med oljehanteringen i dess helhet i Stockholmsområdet. Tanken på en sådan översyn vinner stöd hos flera av remissinstanserna. Enligt länsstyrelsen i Stockholms län planeras en utredning rörande samarbetet mellan länets hamnar. Utredningen har numera börjat sitt arbete. Detta avses också beröra frågor rörande oljetransporter och oljelagring. Utskottet vill i detta sammanhang också hänvisa till att regeringen den 29 juni 1978 har tillkallat en särskild utredare med uppdrag att utreda frågan om åtgärder mot oljeskador m. m. till sjöss. Enligt direktiven skall bl. a. frågor av det slag motionärerna tar upp i motionen omfattas av utredningsarbetet. Bl. a. skall utredningsmannen överväga inom vilka vattenområden det från miljövärdssynpunkt kan vara önskvårt att helt förbjuda trafik med olja eller annan miljöfarlig last. Vidare bör enligt direktiven konsekvenserna för planeringen av oljelagring och oljedistribution m. m. översiktligt anges inom regioner som kan beröras av sådana begränsningar. Genom det pågående

utredningsarbete som här har redovisats är enligt utskottets mening syftet med motionen tillgodosett även i detta avseende.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet
att riksdagen avslår motionen 1977/78:1048.

Stockholm den 7 november 1978

På försvarsutskottets vägnar

PER PETERSSON

Närvarande: Per Petersson (m), Bengt Gustavsson (s), Erik Glimnér (c), Eric Holmqvist (s), Georg Pettersson (c), Gudrun Sundström (s), Gunnar Björk i Gävle (c), Roland Brännström (s), Åke Gustavsson (s), Hans Lindblad (fp), Karl-Erik Svartberg (s), Olle Aulin (m), Eric Hägelmark (fp) och Arne Remgård (fp).